

Чечель А. О.

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Маріупольського державного університету, Київ, Україна, a.chechel@mu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4307-5574>

Кириченко І. І.

кандидат наук з державного управління, доцент, магістрант Національного університету біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна, kirichenko.mir@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3208-7062>

Яценко О. Д.

магістрант кафедри публічного управління та адміністрування Маріупольського державного університету, Київ, Україна, yashchenko.alexandr@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-9318-8316>

Черепова В. А.

магістрантка кафедри публічного управління та адміністрування Маріупольського державного університету, Київ, Україна, cherepova201118@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-6199-6284>

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА СОЦІАЛЬНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: ОСВІТНІ ІНІЦІАТИВИ ДЛЯ ЖІНОК І ВЕТЕРАНІВ

Анотація. Досліджено сучасний стан державної підтримки соціально орієнтованого підприємництва в Україні, й особливу увагу приділено освітнім ініціативам для жінок та ветеранів. Мета дослідження полягає в аналізі сучасного стану державної підтримки соціально орієнтованого підприємництва через освітні ініціативи для жінок і ветеранів в Україні, визначенні основних тенденцій, викликів та перспектив розвитку цього напрямку державної політики. Методологічним підґрунтям є системний підхід до вивчення державної політики у сфері соціального підприємництва. Використано контент-аналіз офіційних документів і вебресурсів державних органів, порівняльний аналіз освітніх програм та ініціатив, метод систематизації й узагальнення інформації про механізми підтримки, аналітичний метод для виявлення тенденцій, викликів і перспектив розвитку досліджуваної сфери. Визначено роль освітніх програм та ініціатив у державній підтримці соціально орієнтованого підприємництва для жінок і ветеранів. Проаналізовано основні програми та заходи, що реалізуються державними органами для розвитку підприємницьких компетентностей цих цільових груп. Результати дослідження засвідчують формування комплексної, багаторівневої системи державної підтримки через освітні ініціативи, що характеризується диверсифікацією форматів державної підтримки (інтеграція освітніх і фінансових інструментів), цільовою орієнтацією на специфічні потреби окремих соціальних груп, цифровізацією освітніх послуг, міжнародною співпрацею. Визначено ключові виклики, як-от: відсутність спеціалізованого законодавства про соціальне підприємство, недостатня координація між державними інституціями, короткостроковість фінансування програм, а також обмежений доступ до якісних освітніх ресурсів. Обґрунтовано перспективи розвитку, до яких віднесено: розширення програм грантової підтримки з освітнім компонентом, інтеграцію міжнародних стандартів, формування екосистем підтримки та координацію

© Чечель А. О., Кириченко І. І., Яценко О. Д., Черепова В. А., 2025

зусиль для економічного відновлення країни. Ці заходи можуть значно посилити вплив соціального підприємництва на економіку.

Ключові слова: соціальне підприємництво, державна підтримка, освітні програми, жіноче підприємництво, ветеранське підприємництво, соціальна адаптація.

JEL classification: L31, H53, J16, J18.

DOI: 10.32987/2617-8532-2025-3-5-21.

Актуальність дослідження державної підтримки соціально орієнтованого підприємництва через освітні ініціативи для жінок і ветеранів обумовлена кількома ключовими факторами. В умовах воєнного стану та його соціально-економічних наслідків зростає потреба у створенні ефективних механізмів соціальної адаптації й економічної інтеграції вразливих груп населення, особливо жінок та ветеранів, які зазнали впливу воєнних дій. Соціальне підприємництво виступає інноваційним інструментом розв'язання соціальних проблем за одночасного забезпечення економічної стійкості та створення робочих місць. Державна політика у сфері підтримки соціального підприємництва передбачає комплексний підхід, що охоплює нормативно-правове регулювання, фінансову підтримку й розвиток освітньої інфраструктури [1]. Освітні ініціативи відіграють ключову роль у формуванні підприємницьких компетентностей і навичок, необхідних для успішного ведення бізнесу із соціальною місією. Дослідження сучасного стану та перспектив розвитку державної підтримки таких ініціатив є критично важливим для формування ефективної соціально-економічної політики й забезпечення сталого розвитку української економіки в післявоєнний період.

Сучасні наукові публікації свідчать про зростання інтересу до про-

блематики державної підтримки соціально орієнтованого підприємництва, зокрема освітніх ініціатив для жінок і ветеранів. Дослідження, присвячені цій темі, мають міждисциплінарний характер, охоплюючи правові, економічні, освітні й соціальні аспекти.

Аналіз наукових праць дає змогу виокремити кілька ключових напрямків. Наприклад, А. Ю. Рамський [2] зосереджується на нормативно-правовій базі, аналізуючи нерозв'язані проблеми законодавчого регулювання та обґрунтовуючи потребу у створенні чіткої правової основи для функціонування соціальних підприємств. У свою чергу, С. В. Бойда [3] розглядає практичні аспекти розвитку соціального підприємництва в умовах воєнного стану, підкреслюючи його роль як ефективного інструмента післявоєнної відбудови економіки України та потенціал для подолання соціальних проблем.

Окрему увагу в науковій літературі приділено питанням державної підтримки ветеранського й жіночого підприємництва. Зокрема, Л. В. Гурак [4] детально аналізує сучасні механізми фінансової, організаційної, правової й освітньої підтримки підприємницької діяльності ветеранів війни, виявляючи ключові проблеми існуючої системи. С. В. Коробка [5] описує актуальні тенденції та динаміку розвитку жіночого підприємництва в сучасному світі. А. Залєв-

ська-Шишак і А. Шишак [6] досліджують соціальні інновації й підприємництво в контексті післявоєнного відновлення, надаючи комплексне розуміння еволюції нормативно-правового забезпечення освітніх ініціатив для соціальних підприємців у період 1989–2024 рр.

Аналіз наукової літератури засвідчив певні прогалини в дослідженні ролі державної підтримки освітніх ініціатив як інструмента розвитку соціально орієнтованого підприємництва серед цільових груп населення. Зокрема, недостатньо вивченими залишаються питання оцінки впливу освітніх програм на створення соціальних підприємств серед жінок і ветеранів та визначення оптимальних моделей їх фінансування. Потребують дослідження питання, пов'язані з формуванням системи моніторингу результативності державних освітніх програм, аналізом основних тенденцій і викликів цільових груп під час участі в освітніх ініціативах, а також розробленням рекомендацій щодо вдосконалення державної політики в цій сфері.

Мета статті полягає в аналізі сучасного стану державної підтримки соціально орієнтованого підприємництва через освітні ініціативи для жінок та ветеранів в Україні, визначенні основних тенденцій, викликів і перспектив розвитку цього напрямку державної політики.

Дослідження базується на комплексному підході до вивчення державної політики у сфері соціального підприємництва, що включає аналіз нормативно-правової бази, програмних документів, офіційних звітів державних органів та інформаційних матеріалів спеціалізованих платформ.

Методологічним підґрунтям дослідження є системний підхід, який дає змогу розглядати державну підтримку соціального підприємництва як систему взаємопов'язаних елементів. У роботі використано такі методи дослідження: контент-аналіз офіційних документів і вебресурсів державних органів; порівняльний аналіз різних освітніх програм та ініціатив; метод систематизації та узагальнення інформації про існуючі механізми підтримки; аналітичний метод для виявлення тенденцій, викликів і перспектив розвитку досліджуваної сфери.

Соціальне підприємництво як форма економічної діяльності поєднує комерційні цілі з розв'язанням соціальних проблем, відіграючи ключову роль у процесах адаптації вразливих груп населення. Для ветеранів підприємництво стає інструментом психологічного відновлення та віднайдіння нового життєвого сенсу, тоді як жіноче підприємництво в умовах воєнного стану забезпечує фінансову незалежність і професійну реалізацію.

Статистичні дані відображають зростання ролі жінок та ветеранів у підприємницькій діяльності. У 2024 р. жінки створили 154 920 нових ФОП (61 % їх загальної кількості), а протягом 2021–2023 рр. їх число в бізнесі зросло на 43 % [7]. Паралельно розвивається ветеранське підприємництво: Український ветеранський фонд профінансував понад 500 ініціатив, виділивши за 2023 р. понад 187 млн грн [8]. Отже, соціально орієнтоване підприємництво утверджується як ефективний механізм економічної адаптації та самореалізації жінок і ветеранів в умовах

воєнного стану та післявоєнного відновлення, що вказує на необхідність посилення державної підтримки освітніх ініціатив для цих цільових груп.

Роль освітніх програм у державній підтримці соціально орієнтованого підприємництва для жінок і ветеранів набуває особливого значення в контексті формування ефективної системи економічної реінтеграції цих цільових груп. Освітня складова державних програм підтримки включає різноманітні формати навчання: гранти, пільгові кредити, навчальні курси, бізнес-інкубатори та менторство, якими може скористатись український бізнес. Такий підхід забезпечує не лише фінансування початкових етапів підприємницької діяльності, а й надання необхідних знань і навичок для успішного ведення бізнесу.

Розглянемо детальніше основні освітні ініціативи для жінок у сфері соціально орієнтованого підприємництва в рамках державної підтримки [9], що охоплюють як загальнонаціональні ініціативи, так і міжнародні партнерські проекти, забезпечуючи всебічну підтримку від освіти до фінансування.

1. *Центральні платформи державної підтримки.* Центральне місце в системі державної підтримки жіночого підприємництва посідає портал «Дія.Бізнес», який консолідує грантові й освітні програми, тренінги, вебінари та консультації. Системність державного підходу проявляється у створенні спеціалізованих освітніх ресурсів, включаючи безкоштовний освітній серіал і онлайн-курс у рамках проекту «Партнерство для розвитку міст» (ПРОМІС).

2. *Програми Міністерства цифрової трансформації.* Мінцифри України реалізує освітньо-грантову програму «Початок», що поєднує теоретичну підготовку з чотирма модулями в офлайн- і онлайн-форматах із фінансовою підтримкою, забезпечуючи комплексний підхід до розвитку жіночого підприємництва [10]. Програма передбачає надання грантів до 8 тис. дол. США після успішного завершення навчання для формування базових підприємницьких компетентностей.

3. *Програми, адаптовані до воєнних умов.* Програма «Мрій та Досягай» реалізується через партнерство платформ «Дія.Бізнес» і «ООН Жінки» та спрямована на підтримку постраждалих від війни підприємниць [11]. Освітня структура включає 13 онлайн-модулів тривалістю три місяці для розвитку підприємницьких і цифрових навичок. Учасниці отримують ваучери на розвиток бізнесу в розмірі 1 тис. дол. США. Програма спрямована на розвиток базових підприємницьких та цифрових навичок і надання практичних знань із ведення бізнесу.

4. *Міжнародні партнерські програми.* Міжнародна співпраця у сфері розвитку жіночого підприємництва представлена масштабною програмою USAID «Конкурентоспроможна економіка України» з бюджетом 1,8 млн дол. США, що характеризується комплексною структурою поєднання освітніх компонентів із подальшою грантовою підтримкою [12]. Фінансово-освітній характер ініціативи підкреслює стратегічне значення розвитку жіночого підприємництва для економічного відновлення країни та засвідчує пильну увагу

міжнародної спільноти до підтримки українського жіночого підприємництва.

Програма «Сила Жінок», що реалізується в партнерстві з USAID, орієнтована на жінок-підприємниць та поєднує освітньо-грантовий підхід із наданням навчальних і грантових можливостей для розвитку бізнесу [13]. Міжнародний характер фінансування створює можливості для впровадження найкращих світових практик у сфері підтримки жіночого підприємництва в українських реаліях.

Програма розширення можливостей жіночого підприємництва від Естонської ради у справах біженців і українських партнерів характеризується відкритістю для заявок та інтеграцією освітньої підтримки з менторством і фінансуванням [14]. Міжнародний формат програми забезпечує доступ учасниць до європейського досвіду ведення бізнесу та створює передумови для розвитку транскордонних підприємницьких ініціатив серед українських жінок.

5. *Комплексні державні програми.* Акселераційна програма «Відважна» поєднує навчальні й менторські компоненти із фінансовою підтримкою до 400 тис. грн та реалізується через мережу обласних адміністрацій, забезпечуючи широке географічне охоплення [15]. Програма характеризується комплексним навчально-грантовим підходом, що поєднує освітні модулі з безпосередньою фінансовою підтримкою підприємницьких ініціатив.

Створення програм «Відважна», «Власне» та «Початок» свідчить про системний підхід до різних потреб жінок-підприємниць. Так, освітньо-грантова програма «Початок» демон-

струє інтегрований підхід до підготовки жінок-підприємниць, оскільки навчання проходить в офлайн- і онлайн-форматах та містить чотири освітніх модулі. Важливою особливістю цієї програми є її спрямованість на формування базових підприємницьких компетентностей серед жінок, які планують започаткувати власну справу. Програма «Власне» та освітньо-грантова програма «Початок» представляють спеціалізовані державні ініціативи, орієнтовані на різні етапи розвитку жіночого підприємництва – від початкового створення до масштабування існуючих бізнес-проектів [16]. Ці програми мають комплексну підтримку, що включає навчальні модулі та грантовий компонент для практичної реалізації підприємницьких ідей. Регіональна реалізація програм через обласні адміністрації забезпечує їх доступність для жінок із різних регіонів України та створює передумови для децентралізованого розвитку жіночого підприємництва в умовах воєнного стану.

Систематизацію основних освітніх ініціатив для жінок у сфері соціально орієнтованого підприємництва в рамках державної підтримки наведено в табл. 1. Аналіз державних освітніх ініціатив для жіночого підприємництва засвідчує формування комплексної екосистеми підтримки, що охоплює всі етапи бізнес-розвитку – від початкової освіти до грантового фінансування. Така багаторівнева система підтримки створює сприятливе середовище для розвитку жіночого підприємництва як інструмента економічної стабілізації й соціальної інтеграції в умовах війни. Особливістю сучасного етапу розвит-

Таблиця 1

Освітні ініціативи для жінок у сфері соціально орієнтованого підприємництва (державна підтримка)

Назва програми / ініціативи	Організатор	Тип підтримки	Цільова аудиторія	Обсяг підтримки	Статус
«Початок»	Мінцифри України	Освітньо-грантова	Жінки-підприємці	Грант до 3 тис. дол. США для 200 учасниць	Активна (2023–2024)
«Мрій та Досягай»	Дія.Бізнес	Освітня програма	Жінки в скрутних обставинах	Безкоштовне навчання + консультації	Постійна
«Сила Жінок»	USAID / місцеві партнери	Освітньо-грантова	Жінки-підприємці	Навчання + грантова підтримка	Набір 2024
«Конкурентоспроможна економіка України»	USAID	Фінансово-освітня підтримка	Малі та середні сімейні й жіночі бізнеси	1,8 млн дол. США	Активна
Програма розширення можливостей жіночого підприємництва	Естонська рада у справах біженців + українські партнери	Міжнародна підтримка	Українські жінки	Освіта + менторство + фінансування	Відкрита для заявок
«Відважна»	Регіональні адміністрації	Акселераційна підтримка	Жінки-підприємці	Навчання + менторство	Регіональна реалізація
«Власне»	Державні структури	Підтримка підприємництва	Жінки-підприємці	Комплексна підтримка	Активна

Примітка. Інформацію про обсяги підтримки та додаткові можливості програм систематизовано на основі інформаційних матеріалів, розміщених у відкритому доступі.

Складено авторами за: [10–16].

ку цієї сфери є адаптація програм до воєнних умов, що відображає гнучкість державної політики та її спрямованість на підтримку постраждалих від війни категорій населення.

Державна підтримка ветеранського підприємництва в Україні ґрунтується на створенні спеціалізованих освітніх програм, покликаних компенсувати дефіцит знань у сфері бізнес-планування та менеджменту серед учасників бойових дій. Освітня складова реалізується через цільові програми, що враховують специфічні потреби ветеранської спільноти та забезпечують інтеграцію в підприємницьке середовище [4]. Аналіз цих ініціатив є критично важливим для

розуміння механізмів державної політики у сфері соціально орієнтованого підприємництва.

1. *Централізовані державні платформи.* На порталі «Дія.Бізнес» створено спеціалізований розділ для ветеранів-підприємців та їхніх родин, що забезпечує централізований доступ до необхідної інформації й ресурсів. Платформа консолідує освітні програми, грантові можливості та консультаційні послуги, створюючи єдиний інформаційний простір для ветеранського підприємництва.

2. *Програми Українського ветеранського фонду (УВФ).* Програма «Варто почати власну справу» є наймасштабішою освітньо-грантовою іні-

ціативою державної підтримки ветеранського підприємництва [17]. УВФ фінансує бізнес ветеранів, їхніх родин та членів сімей загиблих захисників на конкурсній основі. У 2024 р. програма отримала рекордну кількість заявок – 219 проєктів, що засвідчує високий рівень зацікавленості цільових груп.

Програма мікрофінансування від УВФ характеризується доступністю й оперативністю підтримки початкових етапів ветеранського підприємництва [18]. Вона спрямована на підтримку мікропідприємницьких ініціатив і передбачає відшкодування 20 тис. грн на купівлю товарів та обладнання для ведення власної справи, що забезпечує доступ до початкового фінансування для найуразливіших категорій ветеранів.

3. *Комплексні грантові програми.* Грант «Є-РОБОТА» поєднує значні фінансові ресурси з вимогами щодо створення робочих місць [19]. Програма надає фінансування від 250 тис. до 1 млн грн з обов'язковим створенням від одного до чотирьох робочих місць. Її особливістю є соціальна спрямованість: частина створених робочих місць має бути зайнята ветеранами або особами з інвалідністю внаслідок війни.

4. *Партнерські освітні програми.* Програма «Бізнес-школа для захисників» реалізується через партнерство з ПриватБанком і Європейською Бізнес Асоціацією, демонструючи інтеграцію державної підтримки з приватним сектором [20]. Програма надає безкоштовні освітні послуги через сучасні бізнес-платформи з використанням цифрових технологій. Інноваційність програми полягає у використанні цифрових технологій

та партнерських мереж для максимального охоплення цільової аудиторії.

Міністерство у справах ветеранів спільно з ІТ-компанією «ERAM Ukraine» запустило освітні ініціативи для ветеранів та членів їхніх родин [21]. Такий підхід дає змогу поєднати державні ресурси з експертизою приватного сектора. Освітні програми ЕРАМ характеризуються високотехнологічною спрямованістю й фокусом на розвитку в членів ветеранської спільноти ІТ-компетентностей. Вони включають безкоштовні ІТ-курси з HR, маркетингу та фінансів, що відповідає сучасним вимогам ринку праці й потребам цифрової трансформації економіки. Особливістю цих програм є їх орієнтація на високооплачувані сфери діяльності, що створює передумови для сталого економічного розвитку ветеранських підприємств.

Освітні курси Laba Group демонструють спеціалізований підхід до професійного навчання ветеранів у сфері фінансових послуг і консалтингу [22]. Програми забезпечують безкоштовний доступ до професійного навчання у сферах, що характеризуються високою дохідністю та хорошими перспективами кар'єрного зростання. Методологія програм базується на практико орієнтованому підході з урахуванням специфіки адаптації ветеранів до цивільного ринку праці.

5. *Міжнародні програми підтримки.* Міжнародні програми стартапів, зокрема Seeds of Bravery, є інноваційним напрямом підтримки за допомогою залучення міжнародних ресурсів [23]. Програми орієнтовані на розвиток високотехнологічних стартапів та

інноваційних проєктів серед ветеранської спільноти, що сприяє інтеграції ветеранів у глобальну інноваційну економіку. Особливістю таких програм є їх спрямованість на створення масштабних бізнес-проєктів із високим потенціалом зростання й міжнародним ринковим потенціалом.

6. *Регіональні ініціативи.* Територіальні громади впроваджують диференційовані освітні механізми підтримки ветеранського підприємництва. Наприклад, Львівська міська рада реалізує програму бізнес-ваучерів вартістю до 300 тис. грн для придбання технологічного обладнання та отримання консультацій. Харківська обласна адміністрація запровадила освітню ініціативу із щорічною

виплатою 20 тис. грн ветеранам, які здобувають вищу освіту в регіональних навчальних закладах.

Освітні ініціативи підтримки ветеранського підприємництва в рамках державної підтримки систематизовано в табл. 2.

Освітня складова зазначених програм покликана компенсувати дефіцит знань у сфері бізнес-планування, фінансового менеджменту та маркетингу, забезпечуючи комплексну підготовку від базових підприємницьких навичок до спеціалізованих ІТ-компетентностей. Ці ініціативи відображають державну стратегію соціально-економічної реінтеграції ветеранів через розвиток їхнього підприємницького потенціалу.

Таблиця 2

Освітні ініціативи підтримки ветеранського підприємництва
(державна підтримка)

Назва програми / ініціативи	Організатор	Тип освітньої підтримки	Цільова аудиторія	Обсяг підтримки	Додаткові можливості
«Варто почати власну справу»	Український ветеранський фонд (Мінветеранів)	Освітньо-грантова програма	Ветерани та ветеранки	До 1 млн грн	219 проєктів у 2024 р.
Програма мікро-фінансування УВФ	Український ветеранський фонд	Навчання + фінансування	Ветерани та члени їхніх сімей	20 тис. грн на обладнання	Відшкодування витрат
Грант «Є-РОБОТА»	Державні структури (через «Дію»)	Бізнес-навчання	Ветерани та члени їхніх сімей	250 тис. – 1 млн грн	Комплексний супровід
«Бізнес-школа для захисників»	ПриватБанк + Європейська Бізнес Асоціація	Освітня платформа	Ветерани та члени їхніх сімей	Безкоштовне навчання	Privatbank Business Platform
Освітні програми ЕРАМ	ЕРАМ Ukraine + Мінветеранів	ІТ-освіта	Ветерани та члени їхніх сімей	Безкоштовні ІТ-курси	Центри ветеранського розвитку
Освітні курси Laba Group	Laba, robot, dreams, Skvot	Професійне навчання	Ветерани	HR, маркетинг, фінанси	Безкоштовний доступ
Seeds of Bravery	Міжнародні донори	Грантова підтримка стартапів	Ветерани-підприємці	Грантове фінансування	Технологічні стартапи

Примітка. Інформацію про обсяги підтримки й додаткові можливості програм систематизовано на основі аналізу офіційних вебсайтів організаторів програм, публічних звітів про їх реалізацію та інформаційних матеріалів, розміщених у відкритому доступі.

Складено авторами за: [17–23].

Отже, система освітньої підтримки ветеранського підприємництва в Україні демонструє комплексний підхід до розв'язання завдань соціально-економічної реінтеграції учасників бойових дій. Особливістю освітньої екосистеми є поєднання державного й приватного секторів – від державних грантових програм до корпоративних ініціатив.

Стратегічне бачення Міністерства у справах ветеранів щодо перетворення ветеранського підприємництва на «впізнаваний бренд» відображається в планах надання доступу до держзамовлення та розширення кейс-менеджменту. Така інтегрована модель освітньої підтримки не лише сприяє економічній незалежності ветеранів, а й створює потужний ресурс для розвитку української економіки через використання унікального досвіду та навичок учасників бойових дій [24].

Таким чином, аналіз сучасного стану державної підтримки соціально орієнтованого підприємництва через освітні ініціативи для жінок і ветеранів в Україні засвідчує формування комплексної, багаторівневої системи. Ключовими характеристиками цієї системи є: інтеграція фінансової й освітньої підтримки, урахування специфічних потреб різних цільових груп, використання сучасних цифрових технологій для надання освітніх послуг, міжнародне співробітництво та стратегічний підхід до розвитку підприємницьких компетентностей на всіх рівнях освіти.

Аналіз сучасного стану державної підтримки соціально орієнтованого підприємництва через освітні ініціативи в Україні дає можливість вияви-

ти низку стійких тенденцій, що формують стратегічні напрями розвитку цієї сфери [25]:

- *диверсифікація форматів державної підтримки* – створення комплексних програм, які інтегрують фінансові й освітні інструменти в рамках системного підходу до розвитку підприємництва;

- *цільова орієнтація освітніх програм* – специфічна спрямованість на потреби окремих соціальних груп, що підтверджує ефективність таргетованих освітніх ініціатив;

- *посилення уваги до ветеранського підприємництва* – пріоритетний напрям державної політики, оскільки в базі Міністерства у справах ветеранів понад мільйон таких осіб;

- *інтернаціоналізація освітніх ініціатив* – реалізація міжнародного співробітництва для забезпечення доступу до найкращих міжнародних практик і стандартів освітніх програм;

- *цифровізація освітніх послуг* – розширення можливостей дистанційного навчання через платформу «Дія. Бізнес» для забезпечення масштабованості та доступності програм;

- *інтеграція принципів соціального підприємництва в освітню систему* – включення в програми навичок створення соціальної цінності й розв'язання суспільних проблем через бізнес-діяльність;

- *посилення ролі емпіричних досліджень* – використання результатів досліджень для адаптації освітніх програм до реальних потреб цільової аудиторії;

- *формування екосистемного підходу* – створення комплексної системи підтримки з освітніми, фінансовими, консультаційними й інфраструктурними компонентами;

– *адаптація освітніх програм до умов воєнного стану* – орієнтація на розвиток навичок функціонування в умовах невизначеності та створення резилієнтних бізнес-моделей;

– *розширення доступу для вразливих категорій населення* – державна політика інклюзивності та соціальної справедливості в доступі до підприємницьких можливостей.

Подальший розвиток зазначених тенденцій потребує системного моніторингу ефективності програм, постійної адаптації до змінюваних потреб цільових груп та забезпечення сталого фінансування освітніх ініціатив.

Сучасний стан розвитку державної підтримки соціально орієнтованого підприємництва через освітні ініціативи в Україні характеризується також низкою складних викликів [26]. Це:

1. *Відсутність спеціалізованого законодавства про соціальне підприємництво*, що створює системну невизначеність для потенційних соціальних підприємців і ускладнює розроблення стандартизованих освітніх програм.

2. *Недостатня координація між державними інституціями*, яка проявляється в множинності програм підтримки підприємництва, що створює ризики дублювання функцій та неефективного використання ресурсів.

3. *Неадекватність традиційних освітніх підходів* до специфічних потреб жінок і ветеранів в умовах воєнного стану через необхідність урахування психологічних особливостей та травматичного досвіду.

4. *Короткостроковість фінансування освітніх програм*, що створює

проблему сталості освітніх процесів та унеможливорює довгостроковий супровід учасників.

5. *Обмеженість доступу до якісних освітніх ресурсів у регіональному вимірі*, яка зумовлює нерівні можливості для потенційних соціальних підприємців із різних областей України.

6. *Відсутність системи моніторингу та оцінки ефективності освітніх програм*, що унеможливорює їх подальше вдосконалення й адаптацію до змінних потреб цільових груп.

Виявлені виклики вказують на системну незрілість державної політики підтримки соціально орієнтованого підприємництва через освітні ініціативи в Україні. Подолання цих викликів потребує комплексного підходу, що включає прийняття спеціального законодавства, створення координаційних механізмів між державними інституціями, розроблення довгострокових освітніх стратегій і впровадження системи моніторингу ефективності. Лише за умови системного розв'язання виявлених проблем можливе формування ефективної моделі державної підтримки соціального підприємництва для жінок та ветеранів в Україні.

Попри численні виклики перспективи розвитку державної підтримки соціально орієнтованого підприємництва через освітні ініціативи є дуже обнадійливими. Наявний досвід реалізації освітніх програм і грантових ініціатив створює міцний фундамент для масштабування й удосконалення існуючих механізмів підтримки. Особливо важливим є потенціал інтеграції освітнього компонента в усі напрями державної підтримки підприємництва серед жінок та ветеранів.

Базуючись на аналізі сучасних тенденцій і програм, які вже впроваджуються в Україні, можна виокремити ключові перспективні напрями розвитку державної підтримки соціально орієнтованого підприємництва для жінок та ветеранів через освітні ініціативи. Це:

1. *Розширення програм грантової підтримки з освітнім компонентом.* Ця тенденція створює підґрунтя для підвищення ефективності використання бюджетних коштів та забезпечення довгострокової стійкості створюваних підприємств. Освітня складова грантових програм дає змогу не лише надати фінансову підтримку, а й сформувати необхідні компетентності для успішного ведення бізнесу, що особливо важливо для цільових груп з обмеженим підприємницьким досвідом.

2. *Інтеграція міжнародних освітніх стандартів і методологій.* Співпраця з міжнародними організаціями, зокрема JA Європа як найбільшим постачальником освітніх програм у сфері підприємництва, створює потужну платформу для масштабування освітніх програм соціального підприємництва. Доступ до апробованих методологій та найкращих міжнародних практик сприяє підвищенню якості вітчизняних освітніх ініціатив.

3. *Інтеграція принципів соціального підприємництва в систему освіти на різних рівнях.* Цей напрям створює можливості для формування підприємницької культури з раннього віку та забезпечення наступності в розвитку підприємницьких компетентностей. Особливо важливим є використання досвіду війни і потреб післявоєнного відновлення як осно-

ви для створення соціально орієнтованих бізнес-ідей, що відповідає актуальним суспільним викликам.

4. *Розвиток цифрових освітніх платформ та дистанційного навчання.* Воєнний стан актуалізував потребу в гнучких форматах освіти, що може забезпечити доступність навчальних програм для жінок і ветеранів незалежно від їх місцезнаходження, а отже, уможлиблює охоплення різних регіонів країни та підвищення інклюзивності освітніх ініціатив.

5. *Формування комплексних екосистем підтримки.* Тенденція до об'єднання державних і приватних ресурсів забезпечує не лише фінансування освітніх програм, а й створення комплексної інфраструктури підтримки – від генерації ідеї до практичної реалізації соціального підприємництва, включаючи менторство, консультації та доступ до ринків збуту.

6. *Розширення тематичного спектра соціально орієнтованого підприємництва.* Реформування системи підтримки ветеранів, спрямоване на забезпечення їх соціального захисту, медичного обслуговування, психологічної реабілітації та професійної адаптації, створює широке поле для розвитку соціальних підприємств. Це охоплює сфери охорони здоров'я, соціальних послуг, професійної реабілітації та інші суспільно важливі напрями, що відкриває нові можливості для освітніх програм із підготовки соціальних підприємців.

Отже, визначені пріоритетні напрями розвитку державної підтримки соціально орієнтованого підприємництва через освітні ініціативи формують підґрунтя для створення ста-

лої системи, що відповідає сучасним викликам українського суспільства. Поєднання міжнародного досвіду з національними особливостями, розвиток цифрових технологій навчання та формування комплексних екосистем підтримки створюють передумови для ефективного залучення жінок і ветеранів до соціально орієнтованої підприємницької діяльності.

Реалізація окреслених перспектив може великою мірою сприяти економічному відновленню країни, соціальній інтеграції жінок та ветеранів, а також формуванню в українському суспільстві культури соціального підприємництва. Успішність цих ініціатив залежатиме від координації зусиль державних органів, міжнародних партнерів і громадських організацій щодо створення комплексної системи підтримки соціального підприємництва.

Практичне застосування отриманих результатів може бути реалізоване через створення єдиної цифрової платформи координації освітніх ініціатив для жінок та ветеранів, яка об'єднає програми різних державних і міжнародних організацій. Органи місцевого самоврядування можуть використовувати запропоновану типологію освітніх форматів для розроблення регіональних програм підтримки з урахуванням специфіки територій. Виявлені принципи інтеграції освітньої й фінансової підтримки доцільно закріпити у відповідних нормативно-правових актах для забезпечення системності та передбачуваності державної політики. Результати дослідження можуть

слугувати основою для розроблення національної стратегії розвитку соціального підприємництва і створення спеціалізованих освітніх програм у закладах вищої освіти.

Таким чином, проведене дослідження засвідчує, що державна підтримка соціально орієнтованого підприємництва через освітні ініціативи для жінок та ветеранів в Україні перебуває на етапі активного становлення й набуває системного характеру. Незважаючи на відсутність спеціалізованого законодавства про соціальне підприємництво, формується багаторівнева екосистема підтримки, яка демонструє адаптивність до викликів воєнного стану та потреб післявоєнного відновлення. Ключовою особливістю сучасного етапу розвитку є конвергенція освітніх і фінансових механізмів підтримки, що проявляється у створенні інтегрованих програм типу «навчання – грант». Це забезпечує не лише початкове фінансування підприємницьких ініціатив, а й формування необхідних компетентностей для їх успішної реалізації та сталого функціонування.

Виявлена тенденція до диверсифікації форматів державної підтримки, цифровізації освітніх послуг та інтернаціоналізації освітніх ініціатив створює передумови для масштабування існуючих програм і підвищення їх ефективності. Водночас системні виклики, зокрема координація між державними інституціями, короткостроковість фінансування та відсутність комплексної системи моніторингу, потребують невідкладного подолання.

Список використаних джерел

1. Наумова Н. О. Орієнтири державної політики стимулювання розвитку соціального підприємництва в Україні. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Сер. : Економічні науки*. 2022. Вип. 2 (106). С. 84–88. DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2022-2-12>.
2. Рамський А. Ю. Соціальне підприємництво в Україні: аналіз нормативно-правової бази та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство*. 2023. № 58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-50>.
3. Бойда С. В. Соціальне підприємництво як інструмент післявоєнної відбудови економіки України. *Економіка та суспільство*. 2023. № 58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-25>.
4. Гурак Л. В. Державна підтримка ветеранського підприємництва. *Право та інновації*. 2024. № 3 (47). С. 44–49. DOI: [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2024-3\(47\)-7](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2024-3(47)-7).
5. Коробка С. В. Тенденції розвитку жіночого підприємництва: нові горизонти та можливості. *Проблеми сучасних трансформацій. Сер. : Економіка та управління*. 2024. № 11. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-11-04-09>.
6. Zalienska-Shyshak A., Shyshak A. Social Innovations and Social Entrepreneurship in the Context of Post-War Recovery of Ukraine: Conceptualisation and Legal Aspects. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2024. Vol. 7, Iss. 3. P. 1–26. DOI: <https://doi.org/10.33327/AJEE-18-7.3-a000310>.
7. Потреби та проблеми українських підприємців у умовах повномасштабної війни / Н. Зарицька та ін. Київ. 2024. 71 с. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/01/Problemi_ta_viklivi_zhinok_pidpriyemits_310124.pdf.
8. Азьмук Н. А. Соціально-економічна та освітня реінтеграція ветеранів до ринку праці: український контекст. *Вісник економічної науки України*. 2023. № 2 (45). С. 117–122. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2023.2\(45\).117-122](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2023.2(45).117-122).
9. Захарченко О. Ініціативи для підтримки дівчат та жінок в Україні 2025 року. *LIGA.net*. 2025. URL: <https://blog.liga.net/user/ozakharchenko/article/55871>.
10. Жінки в бізнесі: запускаємо освітньо-грантову програму Початок для розвитку підприємництва / М-во цифрової трансформації України. 2023. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/zhinki-v-biznesi-zapuskaemo-osvitno-grantovu-programu-pochatok-dlya-rozvitku-pidpriemnitstva>.
11. Онлайн-академія «Мрій та Досягай». *Дія.Бізнес*. URL: <https://business.diia.gov.ua/education/online-academy>.
12. Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України» виділяє 1,8 мільйона доларів на підтримку працевлаштування українців / ДП «Реінтеграція та відновлення». 2024. URL: <https://surl.li/yetrln>.
13. Сила жінок – Програма підтримки жіночих ініціатив. URL: <https://wmnpower.org/>.
14. Програма розширення можливостей жіночого підприємництва Empowering Women Ukraine 2024 / Estonian Refugee Council. 2024. URL: <https://entrepreneur.pagulasabi.ee/uk/ukraine/empowering-women-spring-2024>.
15. До 1 500 000 грн – освітньо-грантова програма з цифровізації бізнесу для жінок «Відважна 3» (Дія.Бізнес) / Центр розвитку «ЧАС ЗМІН». 2025. URL: <https://chaszmin.com.ua/do-1-500-000-grn-osvitno-granta-programa-z-tsyfrovizatsiyi-biznesu-dlya-zhinok-vidvazhna-3-diya-biznes/>.
16. 4 000 000 гривень для підприємців: запускаємо національну акселераційну програму «Власне» / М-во цифрової трансформації України. 2023. URL: <https://>

thedigital.gov.ua/news/4-000-000-griven-dlya-pidpriemtsiv-zapuskaemo-natsionalnu-akseleratsiyu-programu-vlasne.

17. Варто розпочати власну справу / Український ветеранський фонд. 2024. URL: <https://veteranfund.com.ua/contests/varto-rochaty-vlasnu-spravu/>.

18. 20 тисяч гривень відшкодування за придбані товари для бізнесу / Український ветеранський фонд. URL: <https://veteranfund.com.ua/projects/20000-2/>.

19. «Робота. Дія». URL: <https://diia.gov.ua/services/categories/biznesu/yerobota>.

20. В Україні стартує безплатна «Бізнес-школа для захисників» / ПриватБанк. URL: <https://privatbank.ua/news/2024/10/15/v-ukrajini-startuye-bezplatna-biznes-shkola-dlya-zahisnikiv>.

21. Навчання з EPAM. EPAM : вебсайт. URL: <https://careers.epam.ua/learning>.

22. Laba : вебсайт. URL: <https://laba.ua/lecture>.

23. Seeds of Bravery: Грантова підтримка українським технологічним стартапам та малим і середнім підприємствам. *Granty*. URL: <https://granty.org.ua/seeds-of-bravery-grantova-pidtrymka-ukrayinskym-tehnologichnym-startapam-ta-malym-i-serednim-pidpryyemstvam.html>.

24. Які програми для започаткування та розвитку ветеранського підприємництва діють в Україні? / М-во у справах ветеранів України. URL: <https://mva.gov.ua/presenter/category/86-novini/yaki-programi-dlya-zapochatkuvannya-ta-rozvitku-veteranskogo-pidpriyemnictva-diyut-v-ukrayini>.

25. Новик І. Соціальне підприємництво: стан та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2022. № 45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-6>.

26. Петруненко Я. В., Злобін Д. Л. Соціальне підприємництво як інструмент економічної реінтеграції ветеранів: український та міжнародний досвід. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. : Право*. 2025. Т. 4. № 88. С. 198–207. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.4.30>.

Anna Chechel

Dr. Sc. (Economics), Professor, Mariupol State University, Kyiv, Ukraine, a.chechel@mu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4307-5574>

Iryna Kyrychenko

Ph. D. (Public Administration), Associate Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine, kirichenko.mir@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3208-7062>

Oleksandr Yashchenko

Mariupol State University, Kyiv, Ukraine, yashchenko.alexandr@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-9318-8316>

Viktoriia Cherepova

Mariupol State University, Kyiv, Ukraine, cherepova201118@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-6199-6284>

STATE SUPPORT FOR SOCIALLY-ORIENTED ENTREPRENEURSHIP: EDUCATIONAL INITIATIVES FOR WOMEN AND VETERANS

Abstract. *This article examines the current state of government support for socially-oriented entrepreneurship in Ukraine, with particular attention to educational initiatives for women and veterans. The purpose of the study is to analyze the current state of government support for socially-oriented entrepreneurship through educational initiatives for women and veterans in Ukraine, to identify key trends, challenges, and development prospects of this direction of state policy. The methodological foundation is a systematic approach to studying state policy in the field of social entrepreneurship. The study employs content analysis of official documents and web resources of government agencies, comparative analysis of educational programs and initiatives, systematization and generalization of information about support mechanisms, and analytical methods to identify trends, challenges, and development prospects in the studied field. The role of educational programs and initiatives in government support for socially-oriented entrepreneurship for women and veterans is determined. The main programs and measures implemented by government agencies for developing entrepreneurial competencies of these target groups are analyzed. The research results demonstrate the formation of a comprehensive multi-level system of government support through educational initiatives, characterized by diversification of state support formats (integration of educational and financial instruments), targeted focus on specific needs of particular social groups, digitalization of educational services, and international cooperation. Key challenges are identified: absence of specialized legislation on social entrepreneurship, insufficient coordination between government institutions, short-term financing of programs, and limited access to quality educational resources. The prospects for development are outlined: expansion of grant support programs with an educational component, integration of international standards, developing support ecosystems, and coordination of efforts for the country's economic recovery. These measures can significantly enhance the impact of social entrepreneurship on the economy.*

Keywords: *social entrepreneurship, government support, educational programs, women's entrepreneurship, veterans' entrepreneurship, social adaptation.*

References

1. Naumova, M. (2022). The guidelines of government support in stimulating social entrepreneurship development in Ukraine. *Scientific Bulletin of Poltava University of Economics and Trade. Series: Economic Sciences*, 2(106), 84-88. DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2022-2-12> [in Ukrainian].
2. Ramskyi, A. (2023). Social entrepreneurship in Ukraine: analysis of the regulatory and legal framework and perspectives of development. *Economy and Society*, 58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-50> [in Ukrainian].
3. Boida, S. (2023). Social entrepreneurship as a tool for post-war economic reconstruction in Ukraine. *Economy and Society*, 58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-25> [in Ukrainian].
4. Hurak, L. (2024). State support for veteran entrepreneurship. *Law and Innovations*, 3(47), 44-49. DOI: [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2024-3\(47\)-7](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2024-3(47)-7) [in Ukrainian].
5. Korobka, S. (2024). Development trends of women's entrepreneurship: New horizons and opportunities. *Problems of Modern Transformations. Series: Economics and Management*, 11. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-11-04-09> [in Ukrainian].
6. Zalievska-Shyshak, A., & Shyshak, A. (2024). Social innovations and social entrepreneurship in the context of post-war recovery of Ukraine: Conceptualisation and legal aspects. *Access to Justice in Eastern Europe*, 7(3), 1-26. DOI: <https://doi.org/10.33327/AJEE-18-7.3-a000310>.
7. Zaritska, N., Irysova, M., Harashchenko, S., Sokolova, M., Hatsko, V., & Iierusalimov, V. (2024). *The needs and challenges of Ukrainian women entrepreneurs in the context of full-scale war*. Kyiv. Retrieved from https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/01/Problemi_ta_vikliv_zhinok_pidpriyemits_310124.pdf [in Ukrainian].
8. Azmuk, N. (2023). Socio-economic and educational veteran reintegration to the labor market: Ukrainian context. *Herald of the Economic Sciences of Ukraine*, 2(45), 117-122. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2023.2\(45\).117-122](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2023.2(45).117-122) [in Ukrainian].
9. Zakharchenko, O. (2025). Initiatives to support girls and women in Ukraine in 2025. *LIGA.net*. Retrieved from <https://blog.liga.net/user/ozakharchenko/article/55871> [in Ukrainian].
10. Ministry of Digital Transformation of Ukraine. (2023). *Women in business: launching an educational grant program Start for Entrepreneurship Development*. Retrieved from <https://thedigital.gov.ua/news/zhinki-v-biznesi-zapuskaemo-osvitno-grantovu-programu-pochatok-dlya-rozvitku-pidpriemnitstva> [in Ukrainian].
11. Diia.Business. (n.d.). *Online Academy "Dream and Achieve"*. Retrieved from <https://business.diia.gov.ua/education/online-academy> [in Ukrainian].
12. State Enterprise "Reintegration and recovery". (2024). *USAID Competitive Economy of Ukraine Program allocates \$1.8 million to support employment of Ukrainians*. Retrieved from <https://surl.li/yetrln> [in Ukrainian].
13. The Power of Women. (n. d.). Retrieved from <https://wmnpower.org/> [in Ukrainian].
14. Estonian Refugee Council. (2024). *Empowering Women Ukraine Spring 2024*. Retrieved from <https://entrepreneur.pagulasabi.ee/uk/ukraine/empowering-women-spring-2024> [in Ukrainian].
15. Development Center "Time for Change". (2025). *Up to UAH 1,500,000 – educational grant program on business digitalization for women "Vidvazhna 3" (Diia.Business)*. Retrieved from <https://chaszmin.com.ua/do-1-500-000-grn-osvitno-granta-programa-z-tyfrovizatsiyi-biznesu-dlya-zhinok-vidvazhna-3-diya-biznes/> [in Ukrainian].
16. Ministry of Digital Transformation of Ukraine. (2023). *4 million hryvnia for entrepreneurs: launching the national acceleration program "Vlasne"*. Retrieved from <https://>

thedigital.gov.ua/news/4-000-000-griven-dlya-pidpriemtsiv-zapuskaemo-natsionalnu-akseleratsiynu-programu-vlasne [in Ukrainian].

17. Ukrainian Veterans Foundation. (2024). *It's worth starting your own business*. Retrieved from <https://veteranfund.com.ua/contests/varto-pochaty-vlasnu-spravu/> [in Ukrainian].

18. Ukrainian Veterans Foundation. (n. d.). *20,000 hryvnia reimbursement for goods purchased for business purposes*. Retrieved from <https://veteranfund.com.ua/projects/20000-2/> [in Ukrainian].

19. Diia. (n. d.). *eRobota*. Retrieved from <https://diia.gov.ua/services/categories/biznesu/yerobota> [in Ukrainian].

20. PrivatBank. (n. d.). *Free "Business School for Defenders" launches in Ukraine*. Retrieved from <https://privatbank.ua/news/2024/10/15/v-ukrajini-startuye-bezplatna-biznes-shkola-dlya-zahisnikiv> [in Ukrainian].

21. EPAM. (n. d.). *Training with EPAM*. Retrieved from <https://careers.epam.ua/learning> [in Ukrainian].

22. Laba. (n. d.). Retrieved from <https://laba.ua/lecture> [in Ukrainian].

23. Granty. (2025). *Seeds of Bravery: Grant support for Ukrainian technology startups and small and medium-sized enterprises*. Retrieved from <https://granty.org.ua/seeds-of-bravery-grantova-pidtrymka-ukrayinskym-tehnologichnym-startapam-ta-malym-i-serednim-pidpryyemstvam.html> [in Ukrainian].

24. Ministry of Veterans Affairs of Ukraine. (n. d.). *What programs for starting and developing veteran entrepreneurship are in place in Ukraine?* Retrieved from <https://mva.gov.ua/prescenter/category/86-novini/yaki-programi-dlya-zapochatkuvannya-ta-rozvitku-veteranskogo-pidpriyemnictva-diyut-v-ukrayini> [in Ukrainian].

25. Novyk, I. (2022). Social entrepreneurship: status and prospects. *Economy and Society*, 45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-6> [in Ukrainian].

26. Petrunenko, Ya., & Zlobin, D. (2025). Social entrepreneurship as a tool for economic reintegration of veterans: Ukrainian and international experience. *Uzhhorod National University Herald. Series: Law*, 4(88), 198-207. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.4.30> [in Ukrainian].